

Sólsetur

Nr. 27

September 2010

Limablað

Blað teirra eldru

Mynd Ári Johannesen

MYND FRÁ ELDRADegNUM Á GILJANESI

PENSJÓNISTAR GERA FIMLEIK

Oddagrein

Pensjónsnýskipan 2010 Uppskot til semju

Hetta er eitt av stóru málunum innan eldraekið, sum verður lagt fyri Løgtingið í heyst. Ein politiskur fylgibólkur hevur í longri tíð arbeitt við pensjónsnýskipan og hevur gjørt uppskot til semju um hetta mál, sum ætlanin er skal koma í gildi 1. jan. 2011.

Tað, sum hevur týdning fyri núlivandi pensjónistar, er í stuttum hetta:

Grundupphædd, viðbót og viðbót til ávísar pensjónistar verða lagdar saman til eina fólkapensjón

Fólkapensjónin verður skattskyldug, og upphæddin verður bruttofíserað

Arbeidsinntøka og eftirlønarinntøka verða mótroknað í fólkapensjónini, men ikki í samhaldsfasta

Samhaldsfasti verður hækkaður frá 2600 kr/mð í dag til 3000 kr/mð frá 2011

Mótrokningarfría upphæddin lækkar líðandi, samstundis sum mótrokningarprosentíð eisini lækkar samsvarandi

Fólkapensjónin verður javnað við gongdini í lønum og prísum

Mótrokning millum hjúnarfelagar verður avtikin

Pensjónsaldurin verður ikki broyttur

Landsfelag Pensjónista hevur saman við øðrum áhugabólkum fingið kunning um hesa semju hjá politiska fylgibólkinum, og vit kunnu fegnast um, at nakrar av okkara viðmerkingum áður til hesa pensjónsnýskipan eru tiknar til eftirtektar, men vit hava fingið høvi til at gera fleiri viðmerkingar, áðrenn málið verður lagt fyri tingið.

Fyri tann einstaka pensjónistin verður tað kanska eitt sindur ørkymlandi í fyrstani, hvat hann hevur eftir til at taka, tá nýskipanin er framd, men frá arbeiðsbólkinum, sum hevur við hetta mál at gera, hava vit fingið vissu fyri, at hann fer at hava tað sama eftir, kanska eitt sindur meira, eftir hesi nýggju skipanini. Tað fara nógvar útrokningar fram við talvum og stabbum og kurvum, sum ikki eru so lættar at yvirskoða hjá vanligum fólki, men vónandi verður hetta til bata fyri teir pensjónistar, sum ikki hava nakra eyka pensjón.

Sigvald Kristiansen

Útgevvari:

Landsfelag Pensjónista
Tróndagøta 13, 100 Tórshavn
Skrivari: Ingrid Henriksen
Skrivstovutíð: týsdag kl. 13 - 16
Telefon: 31 93 94 og 21 93 94
Teldupostur: lp@email.fo

Blaðnevnd:

Sigvald Kristiansen, ábyrgd
Skálavegur 236, 480 Skála
Telefon: 44 15 17 og 28 85 17
Teldupostur: sigvaldk@olivant.fo
Inna Nattestad
370 Miðvágur

Telefon: 33 31 33 og 22 23 22
Teldupostur: inattestad@olivant.fo

Árni Johannesen
Fjósagøta 6, 100 Tórshavn
Telefon 31 32 44 og 21 32 44
Teldupostur: enj@olivant.fo

Prent og prentilgerð estra

Ljós á leiðini

Áðrenn sólsetur er eisini ein gerningur at gera

Enn eitt summár er við at halla. Hoyggið er komið til høldar og mong eru tey, sum hava havt góðar løtur í vøkru náttúru okkara.

Nú kemur heystið. Vónandi við stilli, har stjørnurar á himni lýsa, og er hetta eisini tíðin, har dagarnir gerast stytri, og myrkrið kemur at fylla enn meira.

Hetta er tann gongdin, vit eru von við. Hvør árstíð hevur sítt sermerki – hvør við sínari sjarmu. Nakað tað sama kann sigast um mannalívið – alt frá barndómi til ellisár.

Í bestu árum hava vit styrki og áráði til tað mesta, men hjá teimum flestu gerst stóðan øðrvísi á ellisárum.

Og inn í hendan samanhag havi eg hug at bera orð Paulusar fram, tá ið hann skrivur: Berið byrðar hvør hjá øðrum. (Galbr. 6.2.)

Til tað kristna lívið er knýttur ein felagskapur – fyrst við Kristus sjálfvan, síðani við onnur kristin. Í hesi heild hava øll ein leiklut og eina jaliga umsorgan fyri hvørjum øðrum.

Har hetta verður gjørt, er eisini gleði og lætti at hóma hjá tí, sum tørvar hjálp. At bera byrðar hvør hjá øðrum er soleiðis næstrakærleiki, sýndur í verki.

Gleðiðskapur er júst hesin, at Kristus bar syndabyrðu okkara og negldi hana til krossin, og harvið loysti hann einhvønn, ið trýr á Jesus, úr myrkursins hafti.

Gævi, at hesi gleðiðskapur blivu hoyrd og móttikin – tí fyri ævinleikan er hetta avgerandi.

Men áðrenn sólsetur skal lívið livast – eisini næstanum at gagni.

Einhvør kann fáa trupulleikar við sjúku, sorg, einsemi, ótta og annað.

Aldurdómurin er tianverri ikki altíð lættur, men har vit hjálpa okkara næsta, har

Kirkjan í Oyndarfirði

bera vit eisini byrðar hvør hjá øðrum.

Sum ein góður næsti hava vit tí alstóran týdning fyri onnur, og samstundis er troystin eisini vælsignað við tað, at Jesus sigur, at vit fáa loyvi at koma til hansara, og hann vil veita okkum hvílu.

Ein kristin kann tí bæði biðja og arbeiða. Orðini kunnu lívga, men tørvur er eisini á beinum, ørmum og oyrum, sum vilja hoyra. Soleiðis er næstrakærleikin íklæddur kjøt og blóð.

Eyðkennið fyri kærleikan er júst hesin, at hann sær og torir at spyrja til næstan. Kærleikin er í síni kjarnu uppbyggiligur og megnar tí nógv, har ið hann ikki verður goymdur burtur.

Kortini er tað helst mangan óttin, sum fær menniskju til at halda seg burtur frá teimum, ið tørva hjálp og tyngjast av byrðum.

Øll hava vit eginábyrgd og ábyrgd fyri næsta okkara, men gævi, at vit eisini kundu lyft høvur og sæð gleðina í tí at verða borin av Jesusi – heimsins frelsara.

Hann elskaði okkum fyrst – tí elska vit. Hetta er ein frukt av tí lívið, sum Kristus ynskir at geva okkum øllum.

Har Kristus er vón okkara, har vil hann eisini lýsa fyri okkum, tá sólin setur. Jesus veri við tær. Amen.

Vinarliga

Símun Jacobsen, prestur í Sjóvar prestagjalði

Lív og heilsa

Eitt virkið lív í ellisárum

*"Ikki bara leggja ár til lívið,
men eisini leggja lív til árinu."*

Turið Jacobsen ergoterapeutur

Tað er týðningarmikið at vera virkin, tað fyribyrgir sjúku og fremur heilsu. Hetta verður mangan sett í samband við at gera okkurt ítróttarkent. At liva eitt virkið lív er tó meira enn at iðka ítrótt. Tað er alt, sum tú brúkar tíð og orku til úti og heima, frá tí at tú kemur upp um morgunin, til tú fert upp dagin eftir, tvs:

- at virka og luttaka á øllum økjum og samfelagsviðurskiftum
- eginumsorgan, tvs at eta, lata seg í og úr og annað persónligt
- at geva øðrum umsorgan og at vera saman við øðrum
- at arbeiða, bæði lønt og fríviljugt
- frítíðaráhugamál, innan og uttandura, til gamans og álvara, eingi mørk

Samfelagsbúskaparliga loysir tað seg, at fólk liva eitt virkið og meiningsfult lív í eldri árum, so nógv verður gjørt fyri at stuðla uppundir hetta. Amerikanskir ergoterapeutar hava í einari umfatandi kanning, nevnd "Well Elderly Study" granskað, hvat er avgerðandi fyri, at ein er virkin og vælnøgður og sjálvur metir seg at hava góða heilsu í eldri árum, hóast sjúku, miss við meira.

"Lifestyle Redesign" er ment út frá úrslitinum frá "Well Elderly Study". Har verður

arbeitt miðvíst við at stuðla fólki í sjálvi at vera tilvitaði um, hvussu tey kunnu liva eitt meiningsfult lív. Royndirnar eru, at fólk, sum hava luttikið í verkætlanini, hava munandi framgongd í, hvussu tey uppliva egna heilsustøðu. Góðu úrslitini við "Lifestyle Redesign" hava gjørt, at tað verður alt meira brúkt innan eldraekið, eisini í Norðurlondum.

Eg fari at greiða frá, hvat ergoterapi er, fyri at geva eina fatan av, hvat tað, sum eg skrivi, er grundað á.

Ergoterapi tekur í stuttum støði í, at tað er heilsufremjandi og fremur lívsgóðsku at vera virkin og bæði at gera tað, sum einum dámar, og tað, sum er neyðugt. Her er hugtakið lívsneistin týðningarmikið, at gera sovorðið, sum skapar gleði og kveikir lívsneista.

Øll eru ymisk, hava ymiskar tørvir og ynski, og tað er týðningarmikið, at hvør einstakur hevur møgulleika at gera tað, sum hevur týðning og er meiningsfult fyri hann. Eisini er umráðandi, at javnvág er ímillum tað, sum er neyðugt at gera, og tað, sum skapar gleði. Tað er avgerðandi fyri heilsustøðuna, at ein sjálvur upplivir at hava ávirkan á egna tilveru, og upplivir at lívið gevur mening.

Tá ein eldist, er vanligt, at lívsumstøðurnar broytast, ein fer frá arbeiðsmarknað-

inum, upplivir miss og sjúku v.m. Ymisk viðurskipti ávirka, hvussu ein megnar at varðveita lívshug og lívsgóðsku, hóast hesar broytingar í livinum. Ikki altíð, at ein sjálvur kann gjøgnumskoða, hvat tað er, sum ger, at ein ikki finnur meining við at gera nakað og kanska støðgar upp.

Ein ergoterapeutur kann her stuðla tær í at koma til at liva eitt so sjálvstøðugt og ynskiligt liv sum gjørligt við saman við tær at

- finna útav, hvussu tú kanska kanst gera tað, sum er trupult, ella ikki fær gjørt, á ein annan hátt
- finna útav, hvussu tú kanst raðfesta og leggja tíð og orku til rættis, so javnvág er millum tað, sum er neyðugt og tað, sum skapar lívsgleði
- kanska finna onnur áhugamál ella virðir í staðin fyri tey, sum sjúka ella brek forða tær í at útinna
- fáa hjálp til at gera tað, sum tú ikki megnar
- finna hjálpartól, sum gera tað, sum er trupult, gjørligt
- tillaga heim og umhvørv innandura og uttandura

Viðurskipti, sum ávirka, hvussu virkin tú kanst vera, kunnu vera tengd at tær reint persónligt ella at ytri umstøðum. Ofta verður hildið, at einans persónlig viðurskipti gera, at ein ikki er virkin. Eg fari at leggja dent á, at umhvørvið í avgerandi mun ávirkar, hvussu virkin bæði einstaklingar og bólkar kunnu vera. Umhvørvið kann bæði skapa forðingar og møgulleikar. Mangan er tað umhvørvið og ikki førleikarnir hjá persóninum, sum í seinasta enda avger, hvussu virkin ella óvirkin ein er.

Tíbetur eru vit bæði sum einstaklingar og samfelag sum heild alt meira tilvitaði um týðningin av at liva eitt meningsfult og virkið liv. Nógv verður gjørt av almennum myndugleikum at skapa møgulleikar at liva eitt virkið liv, men nógv kann gerast betri, m.a. við at pensjónistafeløg áhaldandi gera vart við hetta.

*Turið Jacobsen
ergoterapeutur*

Frá Landsfelagnum

Aðalfundurinn

Tann 17. mai var ársaðalfundur Landsfelag Pensjónista á Hotel Hafnia. Byrjað varð við døgurða kl. 12 í Høllini. Fundurinn varð settur á Parnassinum kl. 13.30.

Sigvald Kristiansen, formaður, setti fundin og beyð øllum at vera hjartaliga vælkommin. Síðan bað hann fundarfólkið reisa seg og minnst tey, ið farin eru síðan seinasta aðalfundur.

Hildigarð Nattestad varð vald til fundarstjóra, og Heini F. Petersen varð valdur til fundarskrivara.

Kaj Leo Johannesen, lögmaður, helt gestarøðuna í ár.

Sigvald Kristiansen greiddi frá, hvat nevndin hevði arbeitt við síðan seinasta aðalfundur.

Fía Selma Nielsen, kassameistari, legði fram roknskapin. Inntøkurnar vóru 329.981,91 kr. Útreiðslur 271.449,37 kr. Úrslit áðrenn avskrivningar 58.532,54 kr. Úrslit 27.667,09 kr.. Ogn: 175.873,01 kr. Roknskapurinn varð einmælt góðkendur.

Nevndin skeyt upp, at limagjaldið verður 10 kr., tað sama sum tað hevur verið. Tað varð viðtikið.

Til nevndarvalið gingu tveir limir út: Arne Thorsteinsson og Selma Gaard. Selma stillaði ikki upp aftur. Tey, sum skotin vóru upp at velja, vóru: Arne Thorsteinsson, Alma Petersen, Árni Johannesen og Hans Marius Joensen.

Í nevndina vórðu vald Arne Thorsteinsson og Alma Petersen. Árni Johannesen varð valdur til fyrra tiltakslim og Hans Marius Joensen til annan tiltakslim. Tey, ið vald vórðu, takkaðu fyri álitid. Nøkur fólk tóku orðið undir ymiskum.

At enda takkaði Sigvald Kristiansen fyri ein góðan fund, og fyrsta ørindi av tjóðsanginum sungið.

Aftaná aðalfundin skipaði nevndin seg við Sigvald Kristiansen sum formanni, Arne Thorsteinsson sum næstformanni. Hini í nevndini eru Inna Nattestad, Finnur Johansen og Alma Petersen. Ingrid Henriksen er ráðgevi og skrivari hjá nevndini.

Ársveitslan 2010

Ársveitslan verður leygardagin 2. okt. á Hotel Føroyum.

Tilmelding fer fram við at gjalda kr. 300 á konto í Eik B.: 9181-1550057.

Kvittanin er so atgongumerki.

Tilmelding í seinasta lagi mánadagin 27. sept.

Skrá fyri veitsluna:

Koma kl. 17,30, fara til borðs kl. 18,15.

Forrættur: rækjubland. **Høvuðsrættur:** lambssteik við rötfruktum pommes Anna og rosmarinsós. **Omaná:** kaffi/te og smákøkur.

John Danielsen skipar fyri veitsluni. Sungið verður úr veitslusangheftinum. Gestarøðari er Høgni Hoydal. Andrass Danielsen og Jónfinn Árnafjall taka sær av tónleikinum. Lutaseðlar verða seldir, og trekt verður, áðrenn borðhaldið endar. Aftaná borðhaldið verður farið upp á gólv, har Tøkum Lætt og Petur Skeel skipa, eisini verður enskur dansur. Drykkjuvørur verða at fáa til keyps undir borðhaldinum og aftaná. Veitslan endar kl. 01.00

Feløgini verða mint á at hava ein lut við sum vinning til lutaseðlasøluna.

Ver vælkommin á ársveitslu og ger títt til, at vit fáa eitt gott og hugnaligt kvöld saman.

Eldradagurin 2010

Borðhald

mynd: Árni Johannesen

Vága Pensjónistafelag saman við Landsfelag Pensjónista skipaðu fyri eldradegnum, sum varð hildin í ítróttahøllini á Giljanesi leygardagin 8. august. Umstøðurnar vóru av teimum bestu, so tey 260 luttakandi fingu ein góðan dag við fjølbroyttum innihaldi. Veðrið var av tí besta

Av ringum royndum við tilílikum tiltøkum varð avgjørt, at gjaldast skuldi frammanundan, hetta varð eisini gjørt til ársveitsluna í fjør, og hetta sær út til at bera væl til, so helst verður hesin háttur brúktur í framtíðini, tað verður galdið inn á eina bankakonto frammanundan til tað ávísa tiltakið.

Dagurin byrjaði við morgundrekka, og fundarstjóri var Gutti Petersen. Aftaná at formaðurin í Vága pensjónistafelag, Sofia Haraldsen, hevði bjóðað vælkomin, sang Vágakórið nakrar sálmar og sangir, og síðani helt Albert Ellefsen, borgarstjóri í Vága kommunu, røðu, har hann legði stóran dent á, at tey eldru í kommununi fingu teirra tørv nøktaðan, bæði hjá teimum, sum eru væl fyri, og eisini hjá teimum, sum eru meira óhjálpin. Ein viðkomandi røða hjá pensjónistum at hoyra.

Gutti Petersen

mynd: Árni Johannesen

Sofia Haraldsen

mynd: Árni Johannesen

Somuleiðis hevði gestarøðari Eyðgunn Samuelsen, løgtingslimur, sum eisini er býráðsliður í Klaksvík, eina áhugaverda røðu, sum verður endurgivin aðrastaðni í blaðnum.

Innimillum varð sungið dúgliga, og teir báðir Tummas Jákup og Valdemar á Løgmansbø syrgdu fyri tónleikinum. Borðreitt var í hinum partinum av høllini, og á middegi varð farið til borðs, har vit fingur góðan døgurða við dessert omaná.

Aftaná døgurðan høvdu tær báðar Benadicta Ellingsgaard, fysioterapeutur, og Martha Reyðberg, ergoterapeutur, góð ráð um heilsuviðurskifti og fyribyrging av ellisbrekum hjá eldri fólki, og tær fingur øll at gera eitt sindur av fimleiki á løttum støði, sum sæst á myndini á forsiðuni. Bara eini 5-8 min. um dagin við slíkum løttum venjingum ger stóran mun í fyribyrging av nøkrum ellisbrekum og varðveitan av heilsuni hjá teimum gomlu. Kom at hugsa um, at hetta gjørdu nógv í morgunsendingini í fimleiki áður, men hetta varð tikið av skránni saman við morgunlestrinum, sum tó kom aftur tíbetur aftaná nógv trýst. Tað eru ikki nógvar sendingar í Kringvarpinum, sum eru ætlaðar teimum eldru burturav, saktans kundi leiðslan í Kringvarpinum unt pensjónistunum hesar fáu minuttir, sum hava týðning og eru til gleði fyri mong eldri. Hetta kann so vera enn ein áheitan til leiðsluna um at taka hendan táttin upp aftur.

Aftaná fimleikin hevði Jóan Pauli Joensen, rektari, áhugaverdar hugleiðingar um, hvussu man sum eldri uppfatar seg sjálvan sum gamlan. Ungur í sinni, gamal í minni, og hvussu nógv barnaárin fylla í minninum, tá vit gerast eldri, og um allar tær broytingar, sum eru farnar fram í samfelagnum innan øll øki hesi seinastu gott 100 árin.

Aftaná kaffisteðgin var stutt orðaskifti um ymisk mál á eldraøkinum, sum hava verið umrødd í dagsins kjaki. Eisini varð viðtikið at senda eina yvirlýsing út til fjølmiðlarnar um hesi mál.

Lutaseðlasølan gekk væl, og aftaná at vinningar vóru handaðir teimum hepnu, varð takkað fyri ein góðan og innihaldsríkan dag, og so varð endað við at syngja tjóðsangin.

S.K.

Albert Ellefsen

mynd: Árni Johannesen

Jóan Pauli Joensen

mynd: Árni Johannesen

Vágakórið

mynd: Árni Johannesen

Kanning av livikorum hjá fólkapensjónistum

Landsfelag Pensjónista hevur í longri tíð tosað um livikorini hjá fólkapensjónistum í Føroyum. Fundur var um hetta við politisku flokkarnar 26.08.08, og semja var um at taka stig til at fáa gjørt eina kanning. Á fundi við Almannamálaráðið í aug. 2009 var landsstýriskvinnan áhugað í hesum máli og vildi hava Fróðskaparsetur Føroya at standa fyri kanningini. Hetta vóru vit í LP feigin um. Sjøtil varð settur á í febr. 2010, tá Fróðskaparsetrið sendi út spurnabløð til umleið 700 fólkapensjónistar.

Nú er so úrslitið lagt fram aug. 2010, og vit hava nøkur tøl at fyrihalda okkum til. Vit eru feigin um, at hetta er gjørt, og at tað er á einum vísindaligum grundarlagi, og eg fari vegna LP at takka øllum teimum, sum hava tikið lut í og verið ein partur av hesi kanning.

Nógv av úrslitunum høvdu vit eina hóming av frammanundan viðvíkjandi útbúgving, heilsustøðu, fíggjarstøðu og sosialt netverk, øll hesi, sum hava so stóran týdning fyri at fáa eina góða tilveru sum pensjónistar. Nú hava vit so eisini fingið prógv fyri hesum.

Eg eri feigin um:

at tað er ein so stórir % partur, sum er nøgdur,

at familjusamanhaldið er so sterkt,

at tað sosiala netverkið virkar væl í flestu førum,

at fólk vilja búgva í eignum húsi longst móguligt,

at pensjónistar eru aktivir á nógvum økjum.

Hetta gevur okkum íblástur til at kunna núverandi og komandi pensjónistar um

viðurskifti, sum teir eiga at leggja dent á fyri at fáa eina góða pensjónistatilveru, sum jú hjá mongum er eitt langt tíðarskeið.

Av teimum spurdu fekst svar frá 71 %, sum verður mettt at vera eitt gott grundarlag fyri at geva eina trúliga mynd av livikoronum hjá heimabúgvandi fólkapensjónistum í Føroyum.

Men í øllum tí jaliga, sum hendan kanningin vísir á, mugu vit ikki gloyma teir pensjónistar – umleið 10 %, sum svarar til okkurt um 600 í tali – sum vegna vánaliga fíggjarstøðu ikki megna at liva upp til tað støði, sum vit kunnu kalla eitt virðiligt og innihaldsrikt pensjónistalív.

SK

Samandráttur av kanningini

Fýra av fimm hava bara barnaskúla sum grundleggjandi skúlagongd, og menninir hava í miðal nakað longri skúlagongd enn kvinnurnar. Men jú yngri aldursbólki talan er um, jú longri er skúlagongdin, og jú meira minskar kynsmunurin. Nakað omanfyri helvtina hevur útbúgving aftaná grundleggjandi skúlagongd. Menninir eru samanlagt munandi betur útbúnir enn kvinnurnar, men eins og viðvíkjandi grundleggjandi skúlagongdini, so er kynsmunurin størri millum tey eldru enn millum tey yngru. Respondentarnir í Tórshavnarøkinum eru í miðal betur útbúnir enn kring landið, og meðan tey í Tórshavnarøkinum hava verið á leið javnt býtt millum almenn og privat störv, hava tey kring landið í nógv størri mun arbeitt hjá tí privata. Menninir hava í størri mun arbeitt í privatu og kvinnurnar í almennu vinnuni. Munandi fleiri menn kring landið enn í Tórshavnarøkinum hava verið sjómenn. Næstan allir menninir hava verið fulla tíð á arbeiðsmarknaðinum í 30 ár ella meira, meðan bara fjórða hvør kvinna hevur verið

30 ár ella longur á arbeiðsmarknaðinum, og uml. helmingurin fulla tíð. Jú yngri tær eru, jú longur hava tær arbeitt úti; starvið sum heimagangandi húsmóðir er nærum svunnið í einki í yngsta mótvegis elsta bólki. Kvinnurnar í Tórshavnarøkinum hava verið munandi longur á arbeiðsmarknaðinum enn kvinnurnar kring landið.

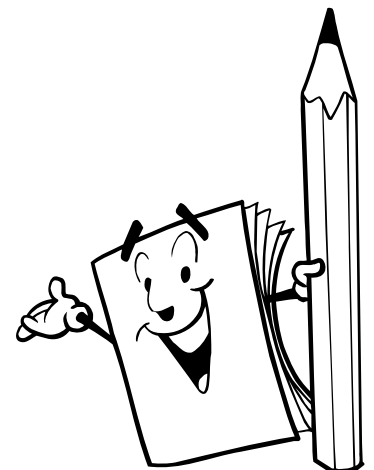
Meginparturin býr í egnum húsum, og húskini eru smá, oftast 1-2 fólk í húsi. Tey flestu vilja helst búgva í verandi bústaði sum longst, men stöðufestið er sterkari kring landið enn í Tórshavnarøkinum. Sjálvbjargnistrongdin er stór: tey fægstu hugsa sær at flyta inn til børn ella aðra familju, men heldur í minni hús ella íbúð. Tað hevur eisini stóran týdning at kunna fara frá húsum í ørindum ella til annað endamál á lagaligan hátt. Ein rættiliga stórir partur koyrir í egnum bili. Tey flestu eru hampiliga væl fyri heilsuliga. Og tað eru tey, sum hava longstu útbúgvingarnar, sum hava verið longst á arbeiðsmarknaðinum, og sum hava bestu figgjarumstøðurnar, sum eisini hava bestu heilsuna. Øll hava samband við familju ella onnur, sum tey ikki búgva í húsi saman við, og sambandið við familjuna er sterkari enn við onnur. Álitið á, at familjan fer at hjálpa, tá og um á fer at standa, er somuleiðis stórt. Í nógv minni mun vænta tey sær hjálp frá øðrum, t.d. grannum, vinum og kenningum. Nakrir geografiskir munir eru á fritíðarvanunum; t.d. eru nakað fleiri í Tórshavnarøkinum, sum brúka teldu, ganga til fyrilestrar og bindiklubb, meðan nakað fleiri kring landið ganga á bingo og í pensionistafelag. Eisini ganga tey kring landið meira á mæti og í kirkju og fáast í størri mun við seyð og onnur kúratúr. Tey allarflestu – níggju av tíggu - láta væl at figgjarstøðuni. Átta av tíggu eru skuldarfrí, og ein partur hevur onga inntøku aftrat fólkapensiúnini. Nøkur hava eftirlønarskipan gjøgnum arbeiðið og/ella privata pensiún, og hetta er serliga galdandi fyri tann yngra partin. Harumframt hevur ein

partur uppsparing og aðrar ognir at liva av. Tey í Tórshavnarøkinum eru betur fyri enn kring landið. Tey allarflestu hava ongar bústaðarútreiðslur, og útreiðslurnar til hita liggja hjá teimum flestu millum 1.000-2.000kr./món. Útreiðslur til el variera meira, og helvtin brúkar undir 500 kr./món til telefon. Tey allarflestu eru sum heild nøgd við tilveruna, og her hava serliga heilsan og figgjarviðurskiftini stóran týdning.

Nordiska Samarbets Kommitèn

Fundurin, sum NSK skuldi halda í Føroyum í apríl mánaði, varð tíverri av ongum vegna vánaligu floglíkindi av øskuni úr Eyðjafallsjökuli. Vit høvdu fyrireikað okkum væl til at taka ímóti gestunum, men alt mátti so avlýsast. Hesin fundur verður helst hjá okkum komandi vár.

NSK, sum vit jú eisini eru limir í, hevur tikið við limaskapi í einum størri pensjónistafelagsskapi í Europa, nevnt AGE. Í hesum sambandi verður fundur í Brussel í okt. í ár, har formaðurin og skrivarin fara at luttaka.

Frá Feløgunum

Pensjónistum dáma væl at ferðast, og tað er bara hugaligt, at feløgini taka stig til at vitja onnur støð og onnur lond, og ivaleyst hava tey ferðandi heimafturkomin nógv at siga frá. Fleiri kundu fingið lut í teirra upplivingum, um onkur gav eina skrivliga frágreiðing til blaðið. Sólsetur hevur bara umvegis frætt um nakrar av hesum ferðum, sum eru nevndar niðanfryi.

HØFT

skipaði fyri ferð til Hollands í mai 2010.

Pensjónistafelagið í Sjóvar Sókn

gjørði útferð til Nólsoyar í mai 2010.

Nón

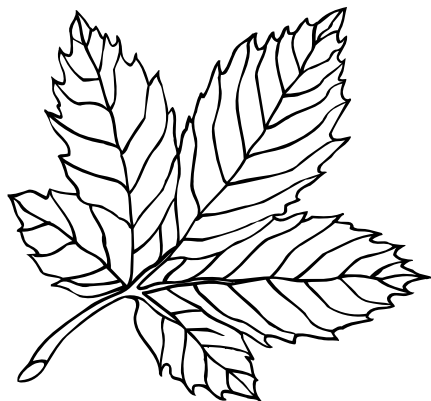
skipaði fyri ferð til Íslands mai – juni 2010.

Pensjónistafelagið í Havn

skipaði fyri ferð til Suðurjútlands í juni 2010.

Eldrafelagið Borgin

skipaði fyri ferð til Lemvig í juni 2010.

Dagtilhaldið í Nólsoy vitjar Strendur og Skála

27-04-10 avgjørdu vit, at ársins útferð skuldi verða inn á Skálafjørðin til Strendur og Skála.

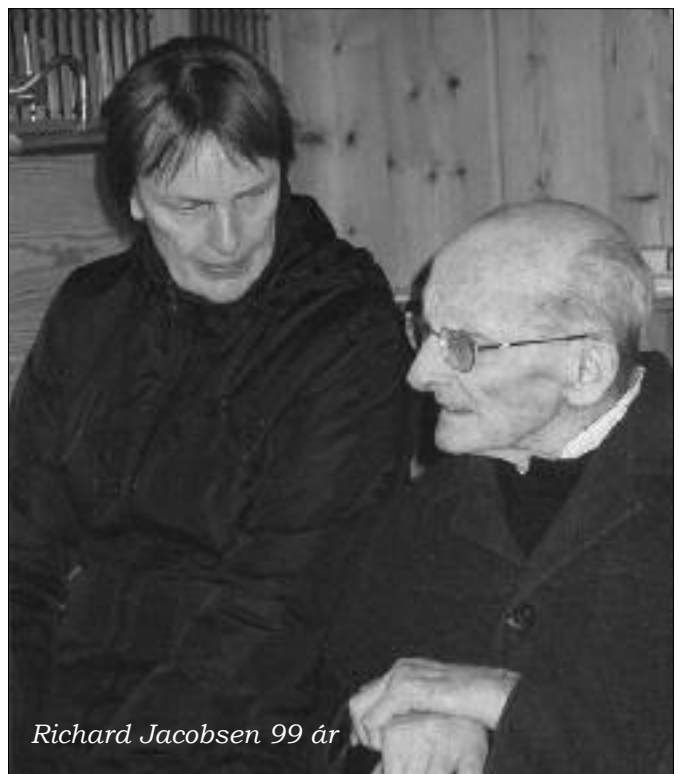
Mikudagin 05-05 var av besta veðri, tá ið vit fóru við Rituni um fjørðin var stilli. Á Bursatanga stóð Andreas Poulsen úr Gøtu klárur við bussinum.

Vit koyrdu fyrst inn á Strendur, á Snælduna, har ein dama vísti okkum runt á spinnarinum og greiddi frá maskinum og materialum.

Sera áhugavert fyri okkum, tí tey flestu, ið við vóru, hava bundið nógv snældutógv.

Síðan fóru vit í handilin at keypa húgvur, troyggjur, knappar og ikki at gloyma tógv upp á stokkarnar.

Richard Jacobsen, ið fyllir 99 ár í august, var við. Kona hansara Marianna var vevkona. Tey lótu nógva ull til Snælduna at spinna, ið tey virkaðu húgvur, føroysk skjúrt og annað úr, ið bleiv selt um alt landið.

Richard Jacobsen 99 ár

Í Sjóvar kirkju

Vit fóru inn í tað vøkru gomlu kirkjuna, har Jóan Carl Danielsen greiddi frá.

Nú vit vóru við Sjøgv, mintust vit á Annu úr Bø, ið giftist til Nólsoyar, og bleiv bóndakona á Geil. Anna var dóttir Sjóvarbóndan Ríka Rasmus.

Ein kann er enn í Nólsoy, ið hon hevði við sær.

Dóttir Annu giftist við Mikkjali Joensen av Strondum, soleiðis kom Mikkjál navnið til Nólsoyar.

Vit fóru aftur í bussin, koyrdu út til minnisvarðan og síðan inn á Skála, har Sigvald og Ása Kristiansen tóku hjartaliga ímóti. Vit blivu víst runt í tí vøkru kirkjuni og á sambýlinum, har bjóðað varð frukt og sjokuláta. Eisini fingu vit eitt prát.

Í pensjónistahúsinum var borðreitt við øllum góðum, nú var gott at fáa ein bita og drekkamunn.

Vinir hittust og fingu eitt prát.

Halgrím Johannesen greiddi frá um Skálabygd, og um arbeiðsplássið, og søgu tess.

Vit takka hjartaliga fyri blíðskapin, ið okkum varð sýndur av pensjónista-

felagnum Kumlá og allastaðir, vit komu á túrinum.

Ásannast má, at tíðin bleiv ov stutt á Skála, tí vit máttu náa Rituni.

Petrísa Christiansen (Disa)

Í Sambýlinum á Skála

Útlenskir pensjónistar vitja eisini hendan vegin

Höllin í Tilhaldinum

Pensjónistar úr Selfossi vitjaðu í Føroyum í mai 2010, 70 í tali. Leiðarin hjá teimum, Emil, vildi feigin hava samband við Landsfelagið og Tilhaldið í Havn. Samskipti fór fram gjøgnum teldu, og vitjanin hjá teimum var um hvítusunnuhalguna, og so vóru tey eisini seinkaði ein seinnapart vegna floglíkindini, tá ætlanin var at mótast í Tilhaldinum, men hetta varð sostatt av ongum. Tey vitjaðu í Fuglafirði allan leygardagin.

Hvítusunnudagur var allur upptikin hjá teimum, so einasti møguleiki at hitta tey var tíðliga 2. hvítusunnumorgun áðrenn kirkjutið, tey skuldu avstað sama seinnapart. Við vælvild frá Tilhaldinum eydnaðist hetta, tey nutu bliðskap har, Katrin Dahl greiddi teimum frá ætlanum við Tilhaldinum, har hugskot úr Íslandi høvdu sín leiklut í tí virkseimi, sum nú fór fram har. Landsfelagið fekk høvi til at bera fram eina heilsan til íslensku gestirnar.

Ferðalag við pensjónistum úr Nuuk var í Føroyum í mai 2010, 30 í tali. Tey vitjaðu ymsastaðni og búðu privat. Vága Pensjónistafelag skipaði fyri samkomu á Ellisheiminum á Sýnini, áðrenn tey fóru avstað við flogfari, og Landsfelagið fekk høvi til at bera fram eina heilsan til grønlensku gestirnar.

SK

Samkomuhöllin á Sýnini

Eldrapolitikkurin í fasta legu

Takki fyri heiðurin at verða boðin við her at siga nøkur orð.

Eg fari at hugleiða eitt sindur um hugtakið eldrapolitikkur, og hvat ið eg haldi liggur í hesum hugtaki. Fyri at kunna gera tað, má eg koma eitt sindur inná meg sjálva og mínar upplivingar, serliga sum býráðs-politikari í Klaksvík. Síðan fari eg at siga nakað um, hvat ið eg haldi í minsta lagi eigur at verða felt niður í eini komandi eldralóg.

Eldsálir dríva verki.

Í 1996 var "áhugabólkur fyri eldri" í Klaksvík settur á stovn. Eg var so heppin at verða boðin við í henda bólkin. Síðan tá havi eg haft stóran áhuga fyri eldrapolitikki.

Tær, ið tóku stig til henda bólkin, vóru tvær eldri kvinnur. Onnur var nýliga pensionerað, og hin var farin uppum tey 90. Tær vóru eldsálir og ynsktu at varpa ljós á støðuna hjá teimum eldru og at "fáa býráðið at vakna", sum tær tóku til.

Orsøkin til, at eg tiki hetta fram, er tí, at eg lærði so nógv av at arbeiða saman við hesum kvinnum. Tær og arbeiðið, sum bólkurin gjørdi, kom í nógvar mátar at verða fyrimyndin fyri tí eldrapolitikki, sum vit arbeiddu eftir í býráðnum.

Skal ikki her koma inn á søguna hjá eldrabólkinum, vil bert nevna, at bólkurin átti sín lut í, at kommununin í 1998 opnaði Sambýlið í Bøgøtu. Bólkurin skipaði fyri tiltøkum at savna pening inn til innbúgv o.a til Sambýlið á Kráarbrekku. Byrjaði árliga hugnadagin fyri eldri úti í Grøv, fingu eldrasvimjing upp at standa og lögdu lunnar undir vitjunnartænastu til eldri.

Klaksvíkar kommuna virkin á eldraøkinum.

Í 2001 orðaði sosiala nevnd nakrar meginreglur fyri eldrapolitikkin í Klaksvík. Hóast eldraøkið ikki er kommunalt men

Eyðgunn Samuelsen

eitt landsmál, ynsktu vit at seta orð á, hvussu vit sum kommuna ynsktu, at hetta økið skuldi skipast.

Sosiala nevnd ásannaði: "Vit skulu vera takksom fyri okkara eldru, tey hava skapt hetta vælferðarsamfelagið, ið vit njóta gott av. Okkara eldru hava ein sjálvsagdan rætt til ein góðan aldurdóm. Tey skulu hava móguleika fyri einum aktivum og spennandi aldurdómi. Tey, sum ikki eru røsk, skulu hava atgongd til heimahjálp, røktarheim og sambýli. Tey eldru skulu hava rætt til ótarnað at sleppa runt í býnum og aðrastaðni til ein rímuligan prís".

Haldi tað ber til at staðfesta, at Klaksvíkar kommuna í verki hevur arbeitt eftir hesum orðingum.

Kommunan hevur, saman við Íbúðargrunninum, staðið fyri byggingini av 24 Eldraibúðum á Kráarbrekku og Sambýlinum undir Heygnum við 16 búplássum. Henda verkætlan var liðug í 2004.

Leiguíbúðirnar eru ávikavíst 50 og 70 m² til støddar. Leiguprísurin er frá 3.900 kr til 5.100 kr um mánaðin. Henda bygging var framd uttan stuðul úr landskassanum, og fyri at halda leiguprísin á einum sømuligum støði, átók kommunan sær ein meirkostnað á áleið 8 milliónir.

Dagtilhaldið Sóljan varð umskipað við fulltíðarleiddara og 1 hjálparfólki í 2003. Ætlanin var at útbyggja Dagtilhaldið, men henda ætlan steðgaði upp í 2008, tí figgjarstøðan hjá kommununi var so vánalig.

Skipanin við serflutningsbussi er væl-virkandi.

Tá ið Sambýlið undir Heygnum var liðugt, keypti kommunan tann stóra kjallaran undir sambýlinum. Kjallarin verður í næstum tikin í brúk av Nærverkinum, og kemur hann at virka sum ein "virkis-miðstøð fyri eldri", við millum annað fysio- og ergoterapi.

Røktarheimið ein roynd at ganga nýggjar leiðir.

Klaksvíkar kommuna fekk bert tilsøgn frá landinum um stuðul til at byggja eitt nýtt røktarheim við 24 plássum og ikki 48 pláss, sum vit søktu um. Ætlanin var, og er framvegis, at niðurleggja Sambýlið í Bøgøtu, tá ið røktarheimið er liðugt.

Tað liggur ein ávísur hugburður til tey eldru ella eldrapolitikk aftanfyri verkætlanini við nýggja røktarheiminum.

Plaseringin mitt í býnum og niðri á havnalagnum er vald av tí orsök, at ásannað verður, at tey eldru ikki skulu goymast burtur, men uppliva og vera partur av tí meldri, ið er í býnum. Tað er sjálvsagt í einum fiskivinnubýi sum Klaksvík, at staðseta røktarheimið nær sjógvin og tað virkseimið, ið er kring havnaøkið.

Heimið verður innrættað soleiðis, at búfólkið ikki fær eitt lítið kamar, men heldur eina íbúð við einum køksskapils, og til ber at tvey fólk búgva í hvørji íbúð.

Henda loysn varð vald, hóast hon er væl dýrari enn siðbundnu loysnirnar, ið higartil hava verið vanligar í Føroyum.

Orsøkin til, at vit valdu dýraru loysnina, er, at henda loysnin letur upp fyri fleiri móguleikum bæði fyri búfólki, og hvussu ein skipar røktina. Í prinsippinum kunna 2 búfólk vera í hvørji íbúð, um tey eru eitt par. So er heimið knappliga til 48 búfólk og ikki 24, og tá er byggiprisurin pr. búfólk als ikki so høgur.

Eldralóg.

Fyri at eldrapolitikkurin kann liggja í eini fastari legu, og tey eldru vita, hvat ið tey kunnu vænta, eiga vit sum skjótast at fáa orðað eina Eldralóg, ið ásetir rættindi og skyldur hjá okkara eldru.

Ofta verður tað fatað sum ein rættur hjá teimum eldru at fáa móguleika at halda seg virknan sum longst. Eftir mínum tykki er hetta bæði ein rættur og ein skylda, tí samfelagi hevur brúk fyri virknum borgarum.

Rósa Samuelsen, landstýriskvinna í almannamálum, hevur boðað frá, at eldralógin verður orðað, tá ið avgerð er tikin um, hvør skal umsita økið.

Tað skal ikki vera nøkur loyna, at mín sannføring er, at kommunurnar eiga at umsita eldraøkið. Serliga er tað nærleikin millum myndugleikan og brúkaran, ið hevur stóran týdning. Tað er lættari at tillaga tilboðini eftir tørvinum í kommununi. Tað er eisini lættari hjá teimum eldru at gera greitt, hvat tey hava tørv á, tá ið ráðandi myndugleikin er á staðnum. Hinvegin kann tað gerast trupult figgjarliga, ein javningarskipan má gerast, so figgjarligi parturin er púra greiður, innan økið verður lagt út.

Pensjónsnýskipanin.

Fyri nøkrum árum síðani kom orðið eldrabyrða inn í málið. Kann tykjast niðrandi at nevna ein samfelagsból, ið hevur lagt lunnar undir okkara vælferð, sum ein byrða fyri samfelagið. Orðingin varð misskilt og misbrúkt. Tað, ið orðingin skuldi lýsa, var, at komandi árin verða fleiri og fleiri eldri og færri fólk á arbeiðsmarknaðinum at figgja eftirløn, røktar- og heilsuútreiðslur til vaksandi bólkin av eldri. Roynt varð á henda hátt at vísa á, at hetta fór at verða ein trupulleiki, sum vit eiga at taka hond um nú. Í Føroyum eru 12% av fólkinum í dag í aldrinum 65-79 ár. Framrokningar vísa, at um 25-30 ár verður hesin aldursbólkur dupult so stórur. Hesin veruleiki viðførdi at man politiskt fór í holt við at arbeiða við eini

pensjónsnýskipanin fyrir 12 árum síðani. Hetta verkefnið er nú komið undir land, og ég fegnist um, að það hefur eydnast að fáa eina breiða semju millum allra flokka á lögtingi um framtíðar pensjónsskipanina. Hetta hefur stóran týðning fyrir skipanina, ið verður sett í verk, kan liggja í eini fastari legu og ekki verða broytt í tíð og ótíð. Eg fegnist eisini um, að það fyrir ein stóran part hefur eydnast að tillaga uppskotið, í heilt stóran mun, eftir teimum ynskjum, ið Landsfelag Pensjónista hefur fært fram. Tað er eydnast að fáa semju um týðningarmikla prinsippið, að fólkapensjónin verður varðveidd sum ein rættur hjá øllum og ekki ein olmussa. Að semja er um eina umfordeiling, so at tey, ið hava aðra inntøku, ið er lág, koma at hava meira eftir enn tey, ið hava hægri inntøku við síðuna av. Inntøkan skal uppá 3-400 t. kr, áðrenn ein missir pensjónina. Mótrokningin millum hjún er tikið burtur. Tað ferð at loysa seg betur at arbeiða – nú fellur hamarin, tá ið inntøkan er um tey 55.000 t. kr. Í nýskipanini ferð mótrokningarprosentin at minka so líðandi niður á 30% . Samstundis ferð útgjaldið úr samhaldsfasta at hækka við umleið 400 kr. Hetta merkir, at útgjaldið ferð upp á 3000 kr um mánaðin. Eitt tað stórsta framstigið eftir mínum tykki, ið veruliga peikar frameftir, er, at sjúkagdagpengar, barsilsgjald og gjald úr Als fara at verða eftirlønargevandi. Hetta haldi eg er ein stórsigur, serliga fyrir kvinnur, og ferð hetta at vera við til at minka fíggjarliga ójavnan á ellisárum. Í dag verða hesir ójavnar í arbeiðslívinum sementeraðir á ellisárum.

Eldrapolitikkur.

Tá ið vit tosað um eldrapolitikk, ber ekki til at koma uttanum spurningin um pensjónsaldu. Haldi ekki, at tað er rætt at longja pensjónsaldu, 67 ár er markið, ið vit eiga at hava. Vit hava við 67 árum væl longri pensjónsaldu enn fleiri onnur lond. Til ber at siga, at 67 ár er bara eitt tal,

men vit mugu hava okkurt at miða okkum eftir. Tað, sum hefur týðning, er, at pensjónsaldu er fleksibul, skilt á tann hátt, at tey, ið eru niðurslitin av tungum arbeiði, eiga smidliga at kunna fara á pensjón fyrr, og tey, ið hava hug og orku at arbeiða longur, líka so smidliga eiga at hava tann móguleikan. Pensjónsaldu eigur ekki at vera stýrdur av upp- og niðurgangstíðum. Að tað, sum í kreppuni í 90'unum, varð ásett frá almennari síðu, at ongin skuldi sleppa at arbeiða longur enn til tey eru 67, og nú, tá ið vit vita, at tað verða fleiri eldri, verður tosað um at longja pensjónsaldu upp til 70 ár. Fólk skulu hava rætt til at velja sjálvi, nær tey hava hug at fara av arbeiðsmarknaðinum. Tí vit menniskju eru ymisk, vit eldast ymiskt, summi fyrr og onnur seinni. Tað er eisini ymiskt hvussu skjótt, ella seint, ein er kropsliga niðurslitin. Arbeiðs- og lívsroyndirnar hjá fólki verða ekki "ov gamlar" samstundis hjá øllum. Tað er eisini ymiskt, hvussu vit trívast bæði á arbeiðsmarknaðinum og í frítíðini. Ein kundi fært fram, at so skjótt sum arbeiðsmarknaðurin broytist í dag, serliga tá ið vit hugsa um alla ta nýggju tøkna, at arbeiðs- og lívsroyndirnar hjá teimum eldru gerast ótíðarhóskandi skjótari í dag, enn fyrr. Hetta er tó ekki rætt, tí at tøkna, ið ger nógvanligt handaligt arbeiði fyrir okkum, broytir eisini, hvat tað er fyrir førleikar, ið arbeiðsmarknaðurin krevur. Hyggja vit at starvslýsingum í dag í mun til fyrri nøkrum árum síðani, síggja vit, at arbeiðsmarknaðurin eftirlýsir førleikar sum: at kunna arbeiða sjálvstøðugt, at duga at arbeiða saman við øðrum, at hava yvirblikk. Hetta eru alt førleikar, sum vit fyrri ein stóran mun fáa ígjøgnum lívsins skúla, og her hava eldru borgarar okkara ein fyrimun. Vit eiga at leggja um til tað arbeiðslív, vit ynskja sum eldri, tá ið vit eru eini 50-60 ár. Tað átti at verið ein partur av starvsfólkapolitikkinum, at øll høvdu rætt til upplýsing um móguleikar, eftirútbúgvingartilboð, og hvussu teirra

arbeiðslív kundi skipast sum eldri. Tað er ikki rætt bara at halda fram í tí starvi, man er í frammanundan. Vit eiga tilvitað at velja, hvussu okkara síðstu ár á arbeiðsmarknaðinum skulu skipast.

Sum longest í egnum heimi.

Kanningar bæði í Føroyum og aðrastaðni vísa, at tey eldru ynskja at vera í egnum heimi sum longest. Alt gott um tað, men hví ynskja tey allarflestu at vera í egnum heimi sum longest? Í Danmark vilja granskarar vera við, at hetta ynski kom av, at fólk reageraðu ímóti røktarheimsbyggingini í 1970'unum. Tá bygdi man lítill "mini-sjúkrahús" til at koyra tey gomlu á, har skuldu tey liggja sum á einum slag av endastøð, til tey fóru herfrá. Tí fekk ynskið um at vera í egnum heimi sum longest so stóra undirtøku, og hetta var so orsøkin til, at heimahjálpin varð so nógv útbygd. Vit vita ikki, um hetta er tað sama, ið ger seg galdandi í Føroyum. Vit hava í hvussu so er havt eitt ávíst orðaskifti hjá okkum um, at vit framhaldandi skulu satsa uppá at byggja røktarheim uppá tann "gamla" mátan. Spurningurin er, hvussu longi vit fara at hava ráð til eina loysn, har byggikostnaðurin er 1,2 mió pr. røktarpláss, rakstur eini 500 t. kr per persón, og har hvørt røktarpláss útloysir 1,4 arbeiðspláss. Tey, sum halda fast við at hetta er tað rætta at gera, vísa á, at akutti bíðilistin er uml. 170 fólk. Spurningurin er bara, um hesin bíðilistin nakrantíð steðgar, um vit ikki leggja um til eina fleirstreingjaða loysn, ið eisini umfatar onnur sløg av eldrabýli, til dømis Kráarbrekka í Klaksvík. Ivist í, um tað ferð at bera til at fáa starvsfólk til øll hesi plássini í framtíðini, tá ið tey í arbeiðsføra aldrinum verða alsamt færri, og tey eldru verða fleiri. Onkur vil vera við, at hetta við "longst í egnum heimi" kann bliva eitt haft um beinið á okkum. Bústaðirnir hjá okkum eru so óegnaðir til eldri t.d við trappum, fleiri hæddum o.a. Hetta kann gera, at vit sum eldri, um vit ikki eru so før

fyri at røra okkum, verða lonkja til okkara "egna bústað". Í Danmark vísti ein kanning í 1979, at 60.000 gomul ikki sluppu út úr teirra bústaði, og onnur 100.000 høvdu sera trupult við tað. Um ein vil liva eitt virkið lív sum eldri, er tað trupult, um ein ikki sleppur út. Tí haldi eg, at vit hvør einstakur áttu at hugsa um spurningin, skal eg flyta úr mínum heimi, meðan eg enn eri før fyri tað, ella ber tað til at tillaga míni hús, so eg kann verða verandi. Fyri at hetta skal bera til, er tað sjálvandi ein treyt, at viðurskiftini eru so, at eldraíbúðir eru til taks til tey, ið hava hug at flyta í eina tílika. Tí má almenni bústaðarpolitikkurin á eldraøkinum verða so, at ymisk sløg av loysnum eru: stuðulsmøguleikar at umbyggja egnan bústað, sambýlir, íbúðir og røktarheim.

Skal eg taka samanum, so havi eg nevnt nøkur viðurskifti, ið eftir mínum tykki eiga at verða orðaði í eini komandi eldralóg. Stórsti týdningurin er tó yvirskipaða endamálið, og tað eigur at vera orðað nakað soleiðis: Rættin at avgera eins egnu tilveru, at skapa sær eitt virkið og innihaldsrikt lív og at luttaka aktivt í samfelagnum eiga vit øll – uttan mun til aldur.

Eyðgunn Samuelson

Jólaminnir frá barnaárum

Eg haldi tað vera hóskaði at leggja fyri við jólaevangelium. Lukas greiðir frá í 2. kap. v. 10 og 11 um eingilin, ið bar hirðunum boðskapin á Betlehems fløtum. Hann segði: “Óttist ikki! Eg kunnger tykkum eina stóra gleði, ið skal vera fyri alt fólk: Tykkum er í dag frelsari føddur, sum er Kristus, Harrin, í staði Dávids.” Í somu stund var hjá einglinum stórir himmalskur herskari, ið lovaði Gudi. Hendan boðskap og lovsang vuku vit upp við í kirkjum og samkomum á jolum, og hann slitnar ongantíð sundur; sum klokku tíðirnar flytast runt knøttin, fylgir boðskapurin og lovsangurin við.

Tað fyrsta, eg kann minnst til míni barnajól, er, at eg og pápi fóru í dansistovuna at dansa um jólatræ. Tá ið eg var 2½ ára gomul, fekk eg tvær systur í senn. Tær hava verið so smáar tá, tí var tað ikki mamma, sum kom við mær til jólatræ. Men hon pyntaði meg í ein vakran kjóla, lakkskógvar og sloyfuband í hárið, eg kann hugsa mær, at eg havi verið 3 - 4 ára gomul.

Tann sjónin, ið møtti mær, tá ið eg trein inn um gáttina í dansistovuni, var sum ein himmalsk opinbering í míni barnasál. Eitt veldiga stórt jólatræ við eini stórarri stjörnu í toppinum. Ein myriada av livandi ljósum, ið blaktraðu og skinu ígjøgnum fehár, ið var breitt sum eitt slør úr toppinum og niður. Hetta var sum at stíga beint inn í eitt ævintýr. Jólatræið í dansistovuni komi eg til aftur seinri.

Tá ið tað var komið nakað út í desember mánað, kom jólastemningurin í handilin. Tá blivu smáir vatttøttar klistraðir á vindeyguni í handlinum, hetta ímyndaði kava, og kavi skuldi vera á jolum. Tá angaði eisini av súreplum í handlinum, og tað var bara frammanundan jolum, at so var. Eg minnst einki til góðgæti á jolum, vit vóru 11 fólk í húsi, og í 1930 árunum vóru ringar tíðir í Føroyum. Tó minnst eg, at vit

Naena Danielsen

fingu eitt hálvtt súrepli í part, mamma hevur hildið, at vit skuldu fáa ein smakk, tí at súreplið ímyndaði eisini jólini.

Jólagávur minnst eg einki til, men at fáa ein nýggjan vakran kjóla ella skógvar tá, haldi eg, hevði næstan líka stórt virði í okkara barnasál, sum ein telda er fyri eitt barn í dag. Umframt annað, vit trongdu til, fingur vit altíð nýggjar rotiskógvar til jóla og sloyfubond til hárið.

Til jóla var nógv stákan. Pløgg, ið vórðu bundin ella seymaði, skuldu gerast liðug í góðari tíð fyri ikki at blíva jólatrøll. Smákøkurnar blivu eisini bakaðar í góðari tíð, so sum jødakøkur, vanilliekranar, sandkøkutoppar og kleynir. Tær bleytu køkurnar blivu bakaðar nærri jóladøggunum. Tað plagdi at vera ein brún skuffikaka og ein hvít við rosinum og kardamummum ella øðrum smakki sum sitrón ella mandil-essens, hin brúna við kryddarium og rosinum. Ein sandkaka varð eisini ofta bakað, men hon var til gestir, ið komu inn á gólvið at ynskja gleðilig jól.

Tað bleiv gjørt grundiga reint í húsinum, og vindeyguni í køkinum blivu vaskaði og pussaði, og nýstívaðar hvítar gardinur við blondum um hongdar upp fyri. Tað var

veruliga hugnaligt, tá ið liðugt var at halda jól, og alt húsið angaði av grønsápu.

Í einum húsi við 11 fólkkum máttu vit eisini baka breyð niður fyri til jóla, rugbreyð, franskbreyð og bollar, og fyri at gera tað meira áhugavert kundi mamma stundum baka horn heldur enn bollar, og vit børn pástóðu, at hornini smakkaðu nógv betur enn bollarnir, hóast tað var sama deiggj.

Vit høvdu eini 5 – 6 krov hangandi í hjallinum, og jólaaftan skar pápi onkra síðu frá, so vit fingi brasaði riv, eitt hálv í part, men vit kundu eta so nógv breyð afturvið, sum vit vildu. Tað skuldi altíð sparast uppá viðskeran, og tað var bara ein góður lærdómur, og eg haldi, at tað smakkaði líka væl sum nú, ein kemur út og fær smyrjibreyð við so nógvum viðskera á, at tú mást leita eftir breyðinum.

Jóladagarnar fóru vit í kirkju, mamma var heima og gjørdi døgurða, til vit komu aftur. Sjálvt um vit høvdu rættiliga langan veg til kirkju, hon var í Norðagøtu, so fóru vit altíð, um tað var toluligt veður. Var ikki veður at fara í kirkju, so las pápi lestur. Lestrabókina hevði ein prestur skrivað, ið æt Georg Kink.

Mamma bar okkum drekka uppá seingina hvønn morgun - eg skilji ikki, at hon tímdi. Vanliga var franskbreyð afturvið, men jólamorgun var kaka afturvið drekknum.

Jólakvøld fingi vit eisini eitt sindur av skerpikjøti til nátturða og onkran annan viðskera sum kjøtpylsu, speril og súltaðar røtur. Eg minnst ikki nakað ávíst til jóladøgurðan, tað man hava verið, sum tað lá fyri. Vit høvdu bæði dunnur og høsn, men eg haldi ikki, at nakað av hesum var knýtt at jølunum. Har aftur ímóti var nógv gjørt fyri at sleppa á flot, tá ein góð løta var upp undir jól, fyri at fáa feskt til jólaknetti, so knettir, frikadellir ella steiktan fisk hava vit óivað fingið á jølum og buding omaná. Jólaaftan tendraðu vit jólaljós og settu í vindeyguni, og eg haldi, at ljós vóru í hvørjum húsum í bygdini. Hetta var

ógvuliga vakurt, tí at gøtuljós vóru eingi. Á nýggjárinum brendu vit bál, tað var pápi, ið ornaði tað, fyri at einki skuldi henda okkum børnum. Men so kom kríggj, tá ið alt skuldi vera myrkalagt, nú kendist dupult myrkt jólaaftan, tá ið vit hugsaðu um ljósini, ið vit vóru von at tendra. Turkihúsið lá norðast í bygdini, har var el frá egnum motori. Har var altíð so upplýst, og útiljósini vóru so sterk, at tey skinu langan veg og settu sín góða dám á tey longu vetrarkvøldini. Men eisini har gjørdist myrkt, nú einki ljós mátti hómast nakra steðs.

Annað jólakvøld var tað, sum var mest spennandi. Tá dansaðu vit um jólatræið í dansistovuni. Høvdu vit fingið nýggjar jólakjolar, so fóru vit ikki í teir, fyrr enn vit fóru at dansa um jólatræ, annars vóru vit í teim vanligu sunnudagskjólunum.

Hetta jólatræið, sum var í dansistovuni í Syðrugøtu, var fyri hesa bygdina. Norðagøta hevur nokk havt sítt jólatræ. Tað vóru genturnar í teimum elstu flokkunum, ið høvdu ábyrgd av jólatrænum, og tvær tær elstu vóru formenn. Fyrst varð gingið hús úr húsi og spurt, um tey vildu tekna seg til at stuðla jólatrænum – eitt slag av sponsum, og tað vildu tey allarflestu. Jólatræið var fyri alla bygdina, øll komu har, um tey stuðlaðu ella ikki, eg haldi, at øll gleddu seg til tað, har var eingin átrúnaðarligur skilnaður, bara eitt hugnakvøld fyri øll.

Í 1940 var eg ein av formonnunum fyri jólatræið, eg var triðelst, men hinar báðar vildu so fegin hava, at eg var við, og so bleiv tað so, tað riggaði væl, vit vóru allar vinkonur. Nakað frammanundan jølum savnaðust vit í dansistovuni, genturnar úr teim eldru flokkunum, at hyggja at tí gamla jólapyntinum, har okkurt bleiv koyrt vekk, annað gerast av nýggjum. Ígjøgnum árið høvdu vit goymt permurnar av skriviheftunum, so hvørt sum tey blivu full, og av teimum gjørdi vit hjørtur. Tey vóru líka vøkur sum tey, ið vórðu seld í handlinum. Vit gjørdi okkum ómak,

permurnar vóru í øllum litum, reyðar, grønar, gular og bláar, og glansaðu so vakurt, sum vóru tær lakeraðar. Hetta skuldu vit læra hini børnini at gera, um tey ikki dugdu tað frammanundan, og henkur blivu so límaðar á hjørtuni. So lærdu vit tey at gera rósar úr crepepappíri, reyðar og hvítar. Ein ávís longd av crepepappíri, umleið 10 – 12 sentimetrar breið. Vit kliptu tungur í annan kantin og rullaðu uppá ein stokk, hvørja tungu aðruhvørja ferð hvønn vegin, og trýstu so pappírið saman á stokkinum, so tað fekk skap av einum rósblaði. Tá ið allar tungurnar vóru soleiðis viðgjørðar, blivu tær tiknar saman og vóru av vakrastu rós-um, ið vit so bundu trá um og lótu endarnar vera nóg langar til at festa rósuna við á greinarnar.

Nú eru vit komnar hartil, at vit skulu skriva til bókahandilin í Havn og bíleggja tað, vit skuldu brúka, ið vit ikki fingur í Gøtu. Eg siggi enn eina av hinum gentun-um fyri mær, hetta má eg nokk taka mær av, heldur hon fyri við einum týðningarmiklum yvirbrá. So fór hon at skriva, tað man hava verið fehar, einglahár, kúlur og annað tilíkt. Eg rokni við, at vit hava keypt í Gøtu eitt stórt bommblikk, smáar pakkar og jólaljós. So var tað jólatræið. Nú var einki samband við Danmark, men eg haldi, at tað komu nøkur jólatrø úr Onglandi, ið vóru ætlaði stovnum og skúlum, og vit fingur eitt træ. Nú bleiv lisið upp fyri okkum tað, sum bestilt varð úr Havn, tað bleiv góðtikið og koyrt í konvullutt, áskrivaður H. N. Jacobsens Bókahandil.

Vit fóru heim, fyrst komu vit til heimið hjá henni, ið skrivað hevði, vit triggir formenninir fóru inn, har var ein eldri systir inni. Hvat er hatta fyri eitt bræv, tú gongur við, spyr hon. Vit hava bestilt til jólatræið. Hvør hevur skrivað? Eg havi skrivað, svarar hendan. Lat meg siggja tað, sigur systirin. Nei, hetta kemur ikki tær við, sigur hin. Systirin ríppar brævið úr hondini á henni og fer at lesa hart, og

tað bleiv ein látur. Hetta skal eg orðna fyri tykkum, segði hon, og so var alt í lagið. Tað var nokk málburðurin í brævinum hjá okkum, ið ikki bleiv góðtikin. Vit vóru fleiri ferðir saman, áðrenn alt var klárt, tað var kalt í dansistovuni, so vit vóru til seinast uppi hjá okkum og taldu bommini niður í smáar pakkar. Tey eldru hava nokk hjálpt okkum at sett træið upp og sett stjørnuna í toppin, tí træið var rættiliga høgt. Tá ið so hurðarnar fóru upp og dansast skuldi um jólatræið, riggaði alt sum tað skuldi. Eg minnst, at tað vóru triggir ringar, tey yngstu, ið vóru før fyri at dansa einsamøll, vóru innast. Næsti ringurin vóru tey størru børnini, og uttast tey vaksnu. Dansistovan var full av fólki, eisini á loftinum sótu fólk, ið ikki hildu seg til at dansa, men vildu bara hyggja at. Vit sungu Gleðilig jól – Eitt barn er føtt í Betlehem – Føgur er foldin – Julen har bragt velsignet bud – Eg rósu upp sá næla og aðrar við. Til seinast fingur øll børnini ein lítlan bommpakka, og eg haldi, at øll, sum vóru har, vóru børn hetta kvøldið, og tað eru nokk um hundrað ár, síðan hetta jólahaldið byrjaði í Gøtu.

So var tað jólafestin í miðshúsinum. Tað má hava verið ógvuliga trupult at fyrireika, tí at húsið lá mitt ímillum bygdirnar, har var eingin køkur, so alt, ið brúkast skuldi, mátti berast hagar. Tá vóru mannfólkini ófør at hjálpa til. Nógv fólk komu til jólafestina, so tað mátti eisini dekkast í litla sali. Borðini vóru ógvuliga smøl, sum gjørdi, at nógv fólk sluppu til. At kóka te og kaffi, tað hevur verið á primussum, og at skera køkurnar út og leggja á fót, tað má alt hava gingið fyri seg á loftinum. Køkurnar blivu allar bakaðar í teim ymsu húsunum og givnar til festina. Tað vóru skuffukøkur hvítar og brúnar, ymiskar formakøkur, kleynur og smákøkur. Alt stóð klárt á borðinum, tá ið festin byrjaði. Tað bleiv byrjað og endað við bøn. Tað bleiv prátað og sungið, ein litil tala, ein søga, og onkur kundi siga frá eini serligari uppliving. Viljin hjá fólkinum

var tilsteðar, tí bar tað til at fáa gjørt eina ordiliga hugnaliga jólafest, sum í dag hevði sæð ógjørligt út í líknandi umstøðum. Eg haldi ikki, at nakar í samkomuni hevði bil. Tað hava kanska verið einir 3-4 bilar í hesum trimum bygdunum. Tað var einki við at standa við einum koppi í hondini. Har sótu hesi eldru troyttu fólkin, tey kendu einki til at hava weekend, arbeiddu leygardagar eins og hinar dagarnar. Tey flestu høvdu eina og tvær kýr, so sunnumorgnar máttu tey eisini upp at mjólka og ambæta kriatúrunum. Eg haldi, at hetta hevur verið ein oasa at koma til hjá nógvum, tað hevur havt stóran týdning fyri nógv at sita har og blíva uppvartað og eisini drekka inn andaliga og njóta tað hugnaligu sosialu samveruna.

Eg var barn upp ígjøgnum øll 1930 árin, sum vóru ógvuliga trupul ár í Føroyum. Vit eru komin til 1940, og høvdu fólk alla orsök til at stúra. Danmark varð hersett í apríl, og vit vórðu avbyrgd frá okkara klippfiskamarknaði, orsakað av verðaldarbardaganum. Men so kom enska hervaldið her, og teir góðu arbeiði. Nú kundi fiskurin seljast feskur til Onglands fyri góðan prís, og útróðrarbátarnir fingu nógv meira fyri fiskin, teir avreiddu. Hetta broytti so nógv. Hervaldið tók dansistovuna til kafè, sum teirra útsøla kallaðist, hon stóð við síðuna av barakkunum. Har hildu smádreingirnir til, og tað fyrsta, teir dugdu av enskum, var sweets og chewing-gum.

Alt í alt var tað so, jólagávnar fáar og smáar. Fólk innrættaðu seg eftir teim móguleikum, sum vóru, og takkaðu fyri tað, ið tey fingu, og tey fingu tað við eitt veldugt stríð og strev. Men tey vóru minst líka glað tá, sum fólk eru í dag við øllum okkara hentleikum.

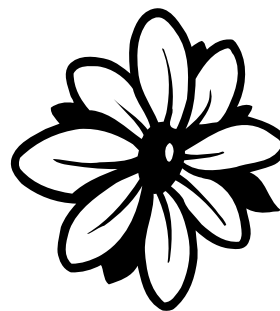
Ja, teir góðu gomlu dagarnir, sigur onkur. Nei, tað er ikki soleiðis, eg vil siga tað. Eg kundi ikki hugsa mær í dag, áður enn tað fer at skýma, at taka lampurnar fram, pussa gløsini, skara veikirnar, og tá

ið eg tendraði, skrúva ikki logan for høgt upp, áðrenn glasið ornar, tí so kann tað bresta, og so stóðst tú har, og ikki at gloyma leygardagarnar, tá ið alt messingi á lampunum skuldi pussast.

Nú er hetta jólahaldið í skúlanum í staðin, men mynstrið er hitt sama, ið eg havi greitt frá. Tvær tær elstu í flokkinum eru nokk framvegis formenn, og jólatræið er nú fyri allar triggjar bygdin, og er annað jólakvöld við sama lag.

Missiónshúsið, ið var bygt í 1924, er niðurslitið, og hugsað verður um at byggja eitt nýtt. Allir aktivitetir, ið har vóru, eru nú í kirkjukjallaranum, eisini jólafestin. Dansistovan er vekk, turkihúsið, ið hýsti jólatrænum í krígsárunum, brendi í grund fyri nøkrum árum síðani; men jólaboðskapurin er óbroyttur, og hann er tann sami, sum einglarnir boðaðu, skuldi vera fyri alt fólk. Tað eru tó bara tey, ið fagna honum, ið kunna njóta ta sonnu jólagleðina.

Naena Danielsen

Av tí at hendan yvirlýsingin frá Eldradegnum 2009 ikki kom í blaðið nr. 25, sum ætlanin var, kemur hon her saman við yvirlýsing frá Eldradegnum 2010.

Yvirlýsing frá Eldradegnum 2009

Eldradagurin 2009 heitir við hesum á landsstýri og løgting at taka aftur verandi pensjónsspariuppskot í Ólavsøkupakknum 2009, tí tað máar støðið undan fólka-pensjónsskipanini og vendir sosialt skeivt.

Sum er, er nettopensjónin undir fátækramarkinum hjá OECD. Pensjónistar ið bert hava lága inntøku aftur at pensjónini, tola ikki at missa burtur av inntøkuni, og er mótrokning við 25% frá fyrstu krónu tí púra burturvið.

Higartil í ár er longu nógv tikið frá pensjónistunum. Hetta rakar serstakliga meint hjá pensjónistum, sum longu framman undan eru ringast fyri.

Í staðin fyri at taka burtur av pensjónunum eiga landsstýri og løgting heldur beinan vegin at hækka útgjaldið úr Samhaldsfasta, sum politisku flokkarnir áður hava lovað.

Vit heita á politiska myndugleikan um saman við umboðum fyri okkum pensjónistar at taka spurningin um framtíðar pensjónsskipan til víðari viðgerð og vísa størri atlit til fíggjarligu støðuna hjá pensjónstunum heldur enn til landsskassan

Soleiðis samtykt av áleið 400 pensjónistum á Eldradegi í Nesvík 08.08.2009

Yvirlýsing frá Eldradegnum 2010

Her er yvirlýsing sum varð samtykt av Eldradegnum 2010.

Uml. 260 fólk luttóku á Eldradegnum.

Eldradagurin 2010 heitir á samgongu og andstøðu um sum skjótast at seta í gildi eldralóg, ið tryggjar teimum eldru nøkur grundleggjandi rættindi:

- Heimabúgvandi eldri, ið eru óhjálpin og hava ellisbrek, skulu hava lógar festan rætt til nøktandi heimahjálp frá tí almenna
- Biðitið at fáa pláss á eldrabýli – eldra sambýli/ellis- og røktarheimi – má í mesta lagi vera 2 mánaðir (sum í øðrum norðanlondum)
- Tey eldru skulu sjálvi hava rætt til at gera av, hvar tey ynskja at búgva, og mugu ikki av almennum myndugleikum verða flutt í nýggjan bústað móti sínum vilja.

Heimabúgvandi eldri fólk, sum hava tørv á heimahjálp, fáa í dag als ikki ta tænastu og hjálp, sum tey hava fyri neyðini. Henda sjálvsagda vælferðartænasta má tiskil ásetast við lóg.

Sum er, er biðitiðin hjá eldri og óhjálpinum at fáa pláss á eldrabýlum alt, alt ov long. Landsins myndugleikar mugu tí við lóg tryggja, at eldri og óhjálpin fáa búpláss á eldrabýli innan rímliga tíðarfreist.

Sjálvsavgerðarrættur teirra eldru má virðast.

Giljanes, hin 7. august 2010

Sum ískoyti til oddagreinina skal her verða kunnað um niðurstøðu og tilmæli, sum nevndin fyri Landsfelag Pensjónista hevur gjørt í drúgvum skrivi sum viðmerkingar til uppskot um nýggja pensjónsskipan.

Mugu hava eina rættvísa og universella fólkapensjónsskipan fyri øll.

Føroyska samfelagið eigur at fáa eina samhaldsfasta universella fólkapensjónsskipan fyri allar fólkapensjónistar – eina sosialskipan sum øll eiga at fáa gagn av. Eina fólkapensjónsskipan sum eigur at verða lögð í fasta legu frá fyrsta degi, og ikki sum hetta uppskot leggur upp til - verða broytt í tíð og ótíð - komandi 14 árin. Eisini er tað serstakliga týðningarmikið at uppskotið til nýggja fólkapensjónsskipan verður broytt, soleiðis at núverandi fólkapensjónistar ikki verða fyri grovum missmuni í mun til teir fólkapensjónistar, sum koma til í 2025 og seinni.

1. Landsfelag Pensjónista mælir tiskil til, at mótrokningarprosentíð verður fast ásett til 30% frá fyrsta degi, og at mótrokningarfria upphæddin verður í minsta lagi á sama støði sum hon er í dag (í løtuni uml. 60.000 kr.) og eigur henda upphædd at verða dagførd og regulerað uppeftir á hvørjum ári.

2. Landsfelag Pensjónista mælir somuleiðis til, at grundupphæddin verður varðveitt og verður ásett til í minsta lagi 5.448 kr. um mánaðin fyri bæði gift og ógift (sum er júst sama upphædd, sum verður nýtt sum grundupphædd til ávikavist gift og stök fyri árið 2010 í donsku fólkapensjónini).

3. Landsfelag Pensjónista mælir frá, at mótroknast skal í allari grundupphæddini við øllum inntøkum. Mótroknað eigur at kunna verða í grundupphæddini við øllum øðrum inntøkum enn inntøkum frá egnari pensjónsuppsparing. Hetta fyri at stimbra hugin at spara upp til egna pensjón.

4. Landsfelag Pensjónista heldur, at tað er í lagi, at landsstýrið ætlar at viðka um inntøkugrundarlagið hjá landskassanum at figgja okkara vælferðarsamfelag. Landsfelag Pensjónista mælir til, at hetta m.a. verður gjørt við at hækka landsskattin hjá høgtlöntum, herundir høgtlöntum fólkapensjónistum, við tveimum prosentum. - Hetta heldur enn at taka alla fólkapensjónina frá einum parti av fólkapensjónistunum.

Tiskil verður mælt til at, landsskattastigin fyri árið 2011 verður broyttur soleiðis, at eitt skattastig verður sett afturat inn í landsskattatalvuna fyri 2011 - hetta soleiðis at fer inntøkan upp um 600.000 kr. verða latnar 160.000 kr. av 600.000 kr. og 38% av restini. Hetta nýggja skattastig, ið er ætlað háinntøkum, eigur at verða galdandi í árunum framyvir. Samstundis má skattahámarkið hækka við 2%, soleiðis at tað kemur uppá 54%.

Soleiðis fær landskassin fleiri inntøkur, og vit varðveita samstundis samhaldsfasta prinsippið, at tað eru breiðastu herðarnir, ið skulu bera tyngstu byrðurnar. Á slíkan hátt fáa vit eina solidariska, rímuliga og rættvísa fólkapensjónsskipan sum verður fyri øll.

Hendan yvirlýsing kom heldur ikki í síðsta blað

Yvirlýsing frá formansfundi 2009

Formenn og nevndarlimir í 15 pensjónistafeløgum í Føroyum mótmæla ætlanunum hjá figgjarmálaráðnum og umboðum fyri politisku flokkarnar at niðurlaga og endaliga avtaka grundupp-hæddina í fólkapensjónini.

Bæði sosialt og búskaparliga er fólkapensjóninsskipanin best hugsandi pensjónsskipan, men verður grundupp-hæddin avtikin, fer øll fólkapensjónsskipanin fyri bakka, og vit enda við aftur at fáa okkurt slag av fátækrahjálpi eins og undan døgum P. M. Dams.

Allir pensjónistar hava galdið pensjónsgjald til landskassan, og hava tí bæði moralskan og juridiskan rætt at fáa pensjónsveiting aftur úr landskassanum.

Vit skulu eisini minna á, at partur av blokkinum er ætlaður til pensjónir. Danmark, haðani blokkurin stavar, rindar hvørjum einstøkum danskum pensjónisti kr. 5.254 um mánaðin, og krevja vit, at grundupphæddin í Føroyum kemur upp á sama støði.

Tórshavn, tann 7. Desember 2009

**Samanhald
millum ættarlið**